

En doktrin för luftstrids- krafter

AV MARTIN ANDERBERG

Nu utvecklas Sveriges första doktrin för luftstridskrafterna. Projektet inleddes 1999 och ska slutföras med ett symposium i Uppsala i augusti 2001.

Doktrinen innehåll förklarar varför luftstridskrafter finns och hur de bäst kan användas. Innehållet baseras på en blandning av teori och praktiska erfarenheter.

När flygvapnets generalinspektör, generalmajor Jan Jonsson, tillträdde sin befattning 1998 besökte han alla flygvapnets förband och skolor. Under resans gång stötte han ofta på frågor som t ex: Vad är flygvapnet till för? Vilken funktion fyller min tjänstegren? Vilken roll har jag i min befattning?

Frågorna kan kanske förefalla något förvånande, men vid närmare eftertanke var de vidsynta och befogade. Efter det kalla krigets slut har luftstridskrafternas roll förändrats betydligt. Enligt den säkerhetspolitiska bedömningen löper Sverige inte någon risk att utsättas för väpnat angrepp inom en tioårsperiod.

Efter rundresan beslöt flygvapnets ledning att försöka ge bra svar på frågeställ-

ningarna. Ett första steg var utskicket av Marco Smedbergs bok Om luftkriget. Boken är lättillgänglig och besvarar frågorna ur ett historiskt perspektiv.

Nästa åtgärd blev att initiera ett doktrinarbete i Flygvapencentrums regi för att besvara frågorna inför framtiden.

För att skapa en helhetssyn på luftoperativ verksamhet beslöts att den svenska doktrinen ska omfatta luftstridskrafterna i sin helhet och inte bara flygstridskrafterna. Därför har även luftvärnskomponenten, UAV (Unmanned Aerial Vehicle – obemannade flygfarkoster) och helikopterflottiljen en betydande roll i doktrinen.

Trenden efter det kalla krigets slut pekar tydligt på en internationell ökning av doktrinutvecklingen. Bland annat har

Storbritannien, Danmark, Norge och USA åstadkommit luftstridskraftsdoktriner eller sett över existerande doktriner.

Utbildande – inte styrande

Men vad är egentligen en doktrin? Ordet kanske inte är speciellt intresseväckande, men kan tolkas på olika sätt. Svenska Akademiens definition preciserar begreppet som teoretisk eller ensidig lära. Den militära tolkningen av doktrin är däremot mer dynamisk, innebörden utpekades som en levande process som anger en huvudriktning.

Doktrinen är utbildande – inte styrande – eftersom den beskriver en vision om hur luftstridskrafter bör nyttjas generellt. Till skillnad mot ett reglemente eller ”Standard Operating Procedures” så krävs eftertanke före tillämpning i varje specifikt fall.

Doktrinen talar inte om exakt hur visionen ska uppnås. Grundidén påminner starkt om den svenska tolkningen av uppdragstaktik, där medarbetarnas kreativitet och erfarenhet tas tillvara. Det innebär också att inarbetandet av doktrinen i organisationen kanske är den viktigaste fasen i processen.

Doktrinutvecklingen innefattar egentligen själva kärnan i luftstridskrafternas verksamhet, eftersom det i den processen debatteras hur luftstridskrafterna ska nyttjas i olika situationer.

Innehållet i doktrinen är en blandning av teori och praktisk erfarenhet. Avsikten är att förklara varför luftstridskrafterna finns till och ge en principiell vägledning för hur de bäst nyttjas. Tyngdpunkten ligger på att förklara luftstridskrafternas unika egenskaper. I de anglosaxiska länderna heter det ofta att doktrinen representerar ”best accepted practice”.

Överstelöjtnant **Anders Silwer** har gjort

Syftet med flygvapnets doktrinarbete är att dokumentera hur Sveriges luftstridskrafter kan användas i olika scenarion.
Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

en stor insats under sin tid vid Försvarets högskolan med att samla in aktuell erfarenhet och syna den ur ett teoretiskt perspektiv. Hans arbete har lagt grunden till

flygvapnets nuvarande doktrinutveckling. Den nya doktrinen är ett försök att sammanställa svenska erfarenheter och teorier i en skrift. Det betyder att luftstridskrafter-

nas ändamål och nyttjandeprinciper görs lättillgängliga och det blir därmed enkelt att vara med och påverka framtidsutvecklingen genom att delta med egna synpunkter och idéer.

Är då doktrinen bara till för oss som verkar inom luftstridskrafterna? Svaret är naturligtvis nej, eftersom den ger alla kolleger inom övriga stridskrafter möjlighet att skapa sig en bild av vad luftstridskrafterna kan åstadkomma och hur vi anser att de bör nyttjas. Utanför Försvarsmakten kan doktrinen användas som referens bland annat av försvarspolitiker, sakkunniga på försvars- och utrikesdepartementen och av FOA. En av doktrинens viktigaste förtjänster är också att den ger ett aktuellt utbildningsunderlag för militära skolor och vid frivilligutbildning.

Doktrin-seminarier

Det svenska doktrinprojektet drogs igång i april 1999 med ett möte på F 7 i Såtenäs. Ett första utkast distribuerades inom Försvarsmakten för remiss vid ett möte i Uppsala två månader senare. Utkastet baserades i hög grad på Anders Silwers

arbete och berörde därför enbart flygstridskrafter. Remissynpunkterna var många och bra, vilket visar att det finns ett stort engagemang och gedigen kunskap inom luftstridskrafterna.

Under hösten 1999 och våren 2000 har tre doktrinmöten hållits i Stockholm och Uppsala, alla med olika teman. Det första mötet behandlade doktrinprocessen. Där fick vi mycket god hjälp från Storbritannien och Norge som delade med sig av sina erfarenheter.

Under möte nummer två debatterades luftstridskrafternas roll vid internationella operationer. Även detta möte hade ett intressant internationellt inslag med föreläsare från USA, Storbritannien och Israel. Dessutom bidrog UD med sin syn på saken.

Det tredje mötet saknade internationella deltagare eftersom temat var flyg-, mark- och sjöstridskrafternas syn på luftstridskrafternas roll i mark- och sjöstriden. Armén och marinen representerades bland annat av respektive generalinspektörer. Positivt är att luftvärnet visar ett mycket aktivt engagemang i doktrinarbetet med stark representation under alla möten.

För närvarande arbetar doktringruppen med att skriva doktrинens teoretiska grundstomme. Denna bas ska sedan byggas på med kapitel som beskriver erfarenheter och nyttjandeprinciper. Dessa kapitel ska skrivas av ett antal arbetsgrupper, med representanter från luftstridskrafternas olika delar.

Enligt projektplanen skriver grupperna fram till november 2000 med stöd av doktringruppen. Till hjälp har de ett bra, grundläggande underlag som är utarbetat av elever vid Försvarshögskolan under ledning av överstelöjtnant **Bo Klingvik**.

Flygvapnets ställföreträdande GI, överste 1. **Owe Wagermark**, leder och ansvarar för doktrinarbetet med överste 1. **Göran Tode** som projektledare. För skrivande och den praktiska organisationen kring projektet svarar överstelöjtnant **Per Dahlbom**, Flygvapencentrum, major **Claes Silverplatz**, Lv 7, (efterträds av major **Claes Nilsson**, Lv 7) och artikelförfattaren.

Svenska förutsättningar

Doktrinen består av fyra huvuddelar, där

Edward N Luttwak, fristående säkerhetspolitisk expert från USA.

Överste 1. Owe Wagermark är en av de drivande krafterna bakom flygvapnets doktrinarbete.

Överste Tommy Bowermeiste tjänstgör vid det amerikanska flygvapnets doktrincenter. Till höger ses Robert dalsjö från svenska FOA.

den första kort går igenom det strategiska och operativa sammanhanget.

Del två beskriver luftstridskrafternas nyttjande och innehåller en kort beskrivning av militärteoretiska principer, luftkrigföringens grunder, luftstridskrafternas funktioner, en kort belysning av planeringsfasen vid luftstridsoperationer, skillnader i nyttjande vid internationella insatser, luftstridskrafternas roll i stöd till samhället och en kort genomgång av krigets lagar ur ett luftstridsperspektiv.

Del tre beskriver vilka förberedelser som krävs i fredstid för att luftstridskrafterna ska kunna nyttjas som beskrivet i den föregående delen. Del tre omfattar därför personal, utbildning, teknik, övningar, infrastruktur m m. Del fyra beskriver önskad framtidsutveckling, där nuvarande brister identifieras och där tankar om nya lösningar diskuteras.

Tidsmässigt ska doktrinen beskriva möjligheterna under åren

2000-2004 och den gäller för specifika svenska förhållanden och förutsättningar.

Språket är genomgående svenska. Men för att underlätta samverkan med utländska förband vid internationella insatser och i PFF-sammanhang, är målet att så många begrepp som möjligt ska finna sina Nato-motsvarigheter i en medföljande ordlista.

Anledningen till att doktrinen skärs i funktioner, eller roller om man så vill, är att det belyser meningen med att nyttja luftstridskrafter. En beslutsfattare önskar uppnå en viss effekt vid insats med luftstridskrafter och önskad effekt uppnås genom att utnyttja systemen i en viss roll. Vi bryter sedan ner uppgiften ytterligare

inom organisationen genom att identifiera vilket understödsbehov en viss funktion eller roll kräver, t ex i form av underhåll, infrastruktur, ledning, information och skydd. Ytterligare en vinst är att en aktivitet endast beskrivs på en plats i doktrinen.

En levande process

Ytterligare två doktrinseminarier är planerade

Arbetet med den svenska luftstridsdoktrinen har även engagerat internationella deltagare. Bilden är tagen under en paneldiskussion på Försvarshögskolan. Fr v ses den israeliske generalmajoren Avihu Ben Nun, Edward N Luttwak USA, Robert Dalsjö FOA, överste Tommy Bowermeiste USA och den svenske ambassadören Ragnar Angeby.

för år 2000. Det första är i augusti och berör SEAD (Suppression of Enemy Air Defence) och försvar mot kryssningsrobotar samt ballistiska missiler.

I november sker årets sista seminarium, med ledning och underrättelsetjänst som tema. Förhoppningen är vi ska få utländsk representation vid båda dessa möten.

I början av 2001 arrangeras ett seminarium där processen för arbetets framtida utveckling ska diskuteras för att hålla doktrinen levande och aktuell.

Under 2001 sammanställs alla delar till ett dokument. Det ska vara färdigt för utgivning till flygvapnets 75-års jubileum på F 16 i Uppsala i augusti samma år. Som nämnts avslutas doktrinprocessens första varv med ett

internationellt doktrinsymposium i Uppsala den 23-24 augusti 2001.

Internationella erfarenheter

Det finns en stor internationell erfarenhet av hur doktrinarbete hålls levande och hur praktisk erfarenhet och akademiska analyser omsätts till en bra militär doktrin. För att fördjupa erfarenhetsutbytet ytterligare genomförs ett antal utlandsresor. Artikel-

författaren besökte en konferens i Israel förra året. Konferensen gick i Tel Aviv och många av talarna hade erfarenhet av Natos flyganfall mot Serbien 1999 och av flygkriget mellan Indien och Pakistan samma år. Israels egen konflikt med gerillan i södra Libanon ger också värdefulla insikter i hur det är att bekämpa små och rörliga mål med luftstridskrafter.

Vidare har det australiensiska flygvapnet inbjudit oss att skicka en representant som deltar i översynen av deras doktrin vid Air Power Studies Centre i Canberra.

Engagera dig i arbetet

Avslutningsvis ska framhållas att både idéerna och erfarenheten finns ute i organisationen, på förband, staber och skolor. Det är endast genom personalens engagemang som doktrinen blir bra och kan besvara alla de frågor som finns inom och utom organisationen. Doktrinarbetet är öppet för alla. Det är bara att anmäla sig!

ARTIKELFÖRFATTAREN ÄR LÖJTNANT OCH TJÄNSTGÖR VID 2. DIVISIONEN, F 10 ÄNGELHOLM.